UTBE BİN ABDULLAH

Şafiî âlimlerinin büyüklerinden Velî ve âlim bir zât. İsmi, Utbe bin Abdullah bin Mûsâ bin Ubeydullah, künyesi Ebû Sâib Hemedânî'dir. 264 (m. 878)'de Hemedan'da dünyâya geldi: Babası tüccârdı. Kendisi ilme ve tasavvufa yöneldi. Şafiî mezhebinde olan Ebû Sâib, dünyâya ehemmiyet vermiyen, her işinde Allahü teâlânın rızâsını arayan bir zât idi. Pekçok evliyânın sohbetinde ve hizmetinde bulunmuş, ilimde büyük âlim olmuş, Cüneyd-i Bağdâdî'nin (radıyallahü anh) sohbet ve teveccühleriyle şereflenmiştir. Tefsîr, hadîs, fıkıh üzerine pek kıymetli kitaplar te'lîf etti. Azerbaycan ve Hemedan'da kadılık yaptı. 334 yılında, önce Bağdâd'ın batı kısmına kadı oldu. Sonra doğu kısmına nakledildi. 338'de halife el-Mutî'lillâh zamanında Kâdı'l-kudât ya'nî başkadı oldu. Şafiî mezhebindeki ilk başkadı bu zâttı. Başkadı oluncaya kadar kendi ismiyle çağırıldı. Başkadı olunca Kâdı'l-kudât diye anıldı. 350 (m. 961) yılında vefât etti.

Vefâtından sonra ba'zı âlimler onu rü'yâda görüp, Allahü teâlânın kendisine nasıl muâmele ettiğini sordular. "Allahü teâlâ beni affetti ve günahlarım olduğu hâlde Cennetine koydu. (Seksen yaşından ziyâde İslâm üzere yaşayanlara azâb etmem) buyurdu" cevâbını verdi.

Ebû Sâib, Bağdâd'da bir meclisde anlattı: "Muhammed bin Yezîd bin Huneys, Süfyân-ı Sevrî'nin (radıyallahü anh) huzûruna varınca, Süfyân-ı Sevrî ondan, bir hadîs rivâyetinde bulunmasını istedi. O da Ümmü Sâlih, Safiyye binti Şeybe, Peygamberimizin mübârek zevcesi Ümmü Habîbe'den (radıyallahü anha) senedi kadınlardan olan şu hadîs-i şerîfi rivâyet etti: Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Âdemoğlunun emr-i ma'rûf, nehy-i münker ve insanların arasını bulmak için söylediği sözlerin dışındaki her sözü aleyhinedir" buyurdu. Bunun üzerine Süfyân-ı Sevrî (radıyallahü anh) hayret etti.

“Bir kadın, bir kadından, o da kadından, o da Resûlullahtan (aleyhisselâm) rivâyet ediyor” dedi. Bunun üzerine Yezîd bin Huneys, “Bundan daha çok hayret edeceğin şey, Allahü teâlânın kitabında vardır ki, Nisa sûresi 114. âyetinde meâlen “Onların fısıldanmalarının çoğunda hayır yoktur. Meğer ki sadaka vermeyi, bir iyilik etmeyi ve insanlar arasını düzeltmeyi emredenlerin ki olsun.” Ve Asr sûresinde meâlen “Asra yemîn ederim ki, insanlar muhakkak hüsran içindedir. Ancak îmân edenlerle, sâlih ameller işleyenler, bir de birbirlerine hakkı tavsiye, birbirlerine sabrı tavsiye edenler ziyanda değildirler” buyuruluyor” diye cevap verdi.

Kâdı’l-kudât Ebû Sâib anlatır: Halife Hârûn Reşîd, meşhûr vâ’iz ve âlim Muhammed bin Semmak’tan nasîhat isteyince şöyle buyurdu: “Ey emîr-ül-mü’minîn, muhakkak bir gün sen öleceksin. Yıkanacak, kefenlenecek ve kabre konulacaksın.

Hasta olunca hastalıktan nefesin tutulur, ihtiyârlayınca gücünü kaybedersin, ayakların sürçer. Fırsatı kaçırdığından pişman olursun. Tövbe etmeye vakit bulamazsın. Hastalıklardan kurtulamazsın. Ondan sonra kendini iyi etmek için malın mülkün de fâide vermez. (O halde şimdiden tövbe et ve Allahü teâlâya tam kul ol).”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-üş-Şâfiiyye Cild-3, sh. 343

2) El-Bidâye ven-nihâye cild-11 sh. 237

3) Târih-i Bağdâd cild-12, sh. 320

4) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 5

5) El-A’lâm cild-4, sh. 201